

A Criminological Synthesis of the Crime of Genocide**

Sanhawan Srisod*

Abstract

The crime of genocide, or the “crime of all crimes”, is often analysed through the lens of law. However, social scientists have argued that legal explanations and descriptions of the crime of genocide are too limited in analysis. Criminology – as a sociological discipline dedicated to studying various crimes and to seeking explanations behind the roots of these crimes – can provide substantial guidance which could be employed to deconstruct, analyse and understand the crime of genocide. This article thus synthesizes criminological theories that have been employed to study the crime of genocide, to show how using the lens of criminology instead of law could improve our understanding about the crime of genocide.

While there is no universally accepted criminological theory to unpack this crime, the studies do contribute greatly to our understanding of the causes and patterns of genocide. Findings from these studies show that the crime of genocide often originates from conflicts between “groups”, where the perpetrators believe that the victims caused problems. This, coupled with several factors, that motivate perpetrators to act collectively as a group, with macro-level motivations feeding into and spurring action at the micro-level, influencing a perpetrator's decision to commit the crime.

Keywords: criminology, genocide, law

*Master of Arts Program in Criminology and Criminal Justice, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Henri Dunant Rd., Pathumwan, Bangkok 10330. Email: shanhewan@gmail.com

**This article is a part of the thesis entitled “The Crime of Genocide: A Case Study of the Rohingya in Myanmar” presented to Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. The thesis is supported by the 90th Anniversary of Chulalongkorn University Scholarship.

Received February 16, 2019; Revised September 4, 2019; Accepted July 1, 2020

การสังเคราะห์ทางอาชญาวิทยาของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์**

สัณห์วรรณ ศรีสด*

บทคัดย่อ

การพิจารณาอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ซึ่งถูกกล่าวขานว่าเป็น “ที่หนึ่งในบรรดาอาชญากรรมทั้งหลาย” นั้นมักอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมาย โดยอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในเชิงนิติศาสตร์นั้นถูกวิพากษ์โดยนักสังคมศาสตร์ว่ามีลักษณะที่จำกัดเกินไป จึงนำไปสู่แนวความคิดการบูรณาการความรู้ทางด้านนิติศาสตร์เข้ากับทฤษฎีทางอาชญาวิทยาเพื่อที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ เนื่องจากศาสตร์ทางด้านอาชญาวิทยาได้ศึกษาสาเหตุของอาชญากรรมไว้หลากหลายรูปแบบ และเป็นประโยชน์อย่างมากในการอธิบายถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ บทความนี้จะจึงจะให้ความสำคัญแก่การสังเคราะห์บทศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์โดยเฉพาะในมุมมองอาชญาวิทยาเป็นสำคัญว่ามีนัยอย่างไรต่อการทำความเข้าใจเรื่องอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

ในทางอาชญาวิทยายังไม่มีทฤษฎีใดที่ได้รับการยอมรับโดยดุษณี แต่จากแนวคิดและทฤษฎีที่ถูกศึกษาในเบื้องต้นนั้นก็เป็นคุณูปการต่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อสาเหตุและแบบแผนของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็นอย่างมาก โดยชี้ให้เห็นถึงลักษณะของอาชญากรรมที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่าง “กลุ่ม” โดยฝ่ายผู้ประกอบอาชญากรรมมักเชื่อว่าเหยื่อเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาทั้งหลาย ผวนกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดเป็นเจตจำนงร่วมกันในการกระทำผิดของกลุ่ม ทั้งปัจจัยในเชิงมหภาคที่ก่อให้เกิดผลในระดับจุลภาค จึงส่งผลให้ผู้กระทำความผิดตัดสินใจประกอบอาชญากรรม

คำสำคัญ: อาชญาวิทยา, อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

*นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนอังรีดูนังต์ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 อีเมล shanhewan@gmail.com

**บทความนี้ปรับปรุงจากงานวิจัยชื่อ “อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์: ศึกษากรณีชาวโรฮิงจาในประเทศเมียนมา” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เสนอต่อคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช”

ได้รับบทความ 16 กุมภาพันธ์ 2562; แก้ไขปรับปรุง 4 กันยายน 2562; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 1 กรกฎาคม 2563

บทนำ

อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ หรือ Genocide นั้นมักถูกมองว่าเป็น “ที่หนึ่งในบรรดาอาชญากรรมทั้งหลาย” (the crime of all crimes) โดยเป็นคำที่ถูกริเริ่มโดยนักกฎหมายชาวโปแลนด์ นาย Raphäel Lemkin ในปี พ.ศ. 2487 ในหนังสือเรื่อง “การปกครองโดยอักษะในยุโรปที่ถูกยึดครอง” (Axis Rule in Occupied Europe) โดยมีรากศัพท์มาจากคำว่า genos ที่มาจากภาษากรีก แปลว่าเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ และคำว่า cide ที่มาจากภาษาละตินแปลว่าสังหาร โดย Lemkin สร้างคำนี้ขึ้นมาส่วนหนึ่งก็เพื่อใช้อ้างอิงถึงนโยบายของนาซีที่สังหารชาวยิวอย่างเป็นระบบในระหว่างการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวหรือโฮโลคอสต์ (holocaust) ซึ่งส่งผลให้มีจำนวนผู้เสียชีวิตราว 11 ล้านคน โดยเป็นชาวยิวประมาณ 6 ล้านคน (“Nazi Sueksa’ Tiphae Atyakam...” 2017) และยังใช้เพื่ออ้างอิงถึงเหตุการณ์อื่น ๆ ในอดีตที่มีเป้าหมายเพื่อทำลายล้างกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ในปีพ.ศ. 2537 คำคำนี้ถูกนำมาใช้อธิบายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาประมาณ 100 วันระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายนซึ่งมีชาวยิววันดาถูกสังหารไปกว่า 800,000 คน โดยชาวฮูตู (Hutu) หัวรุนแรงที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศและมีเป้าหมายหลักของการสังหารคือชาวทุตซี (Tutsi) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศและศัตรูทางการเมืองเชื้อชาติอื่น ๆ (BBC 2014) โดยต่อมาศาลชำนานาญการระหว่างประเทศสำหรับรวันดา (International Criminal Tribunal for Rwanda หรือ ICTR) ได้มีคำพิพากษาว่ามีอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวในประเทศรวันดา (ICTR 2018)

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ในปี พ.ศ. 2538 ในเมืองเซเบร์นิกา (Srebrenica) ในพื้นที่ของอดีตประเทศยูโกสลาเวีย (ประเทศบอสเนียในปัจจุบัน) ได้มีการสังหารชายและเด็กชายบอสเนียที่นับถือศาสนาอิสลามไปมากกว่า 7,000 คน และเข้ายึดครองเมืองโดยกองกำลังเซิร์บ (Serbs) ระหว่างสงครามในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา เหตุการณ์ดังกล่าวต่อมาถูกตัดสินว่าเป็นอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์โดยศาลชำนานาญการระหว่างประเทศสำหรับอดีตประเทศยูโกสลาเวีย (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia หรือ ICTY) (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia 2018; International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia 2017)

ล่าสุดคือกรณีของกัมพูชา เมื่อคณะตุลาการพิเศษของศาลกัมพูชา (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia หรือ ECCC) มีคำพิพากษาเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ว่าสองผู้นำระดับสูงของเขมรแดงประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชนกลุ่มน้อยเชื้อสายเวียดนามและมุสลิมจาม (Cham Muslims) ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2518-2522 ที่เขมรแดงเรืองอำนาจ (“Kham Tatsin Prawattisat...” 2018; BBC 2018)

อีกหนึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ในประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงคือเหตุการณ์ในรัฐยะไข่ (Rakhine) ประเทศเมียนมา แม้จะยังไม่มีกรณีคดีและมีคำพิพากษา แต่เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ได้มีการแถลงและเผยแพร่รายงานของคณะกรรมการอิสระระหว่างประเทศเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง

ในประเทศเมียนมา (Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar หรือ IIFFM) ซึ่งก่อตั้งโดยมติคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติที่ 34/22 โดยคณะกรรมการฯ พบว่าจากข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในรัฐยะไข่ ประเทศเมียนมา ที่ได้มานั้นเพียงพอที่จะเริ่มทำการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้บังคับบัญชาระดับสูงในกองทัพเมียนมาในความผิดฐาน “อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” ได้ (IIFFM 2018, 87) โดยจากข้อมูลของคณะกรรมการฯ พบว่าปฏิบัติการของกองทัพเมียนมาซึ่งอธิบายว่าเป็นไปเพื่อกำจัด “ภัยการก่อการร้าย” โดย “กองทัพกอบกู้ชาวโรฮีนจาแห่งยะไข่” (Arakan Rohingya Salvation Army) นับตั้งแต่วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2560 นั้นส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตอย่างต่ำ 10,000 คน มีรายงานการข่มขืนและการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ในวงกว้าง และรายงานการเผาทำลายชุมชน ส่งผลให้ชาวโรฮีนจามากกว่า 7 แสนคนต้องหลบหนีไปยังประเทศบังกลาเทศ (IIFFM 2018, 33-42)

เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนเกิดขึ้น ผ่านไป และเกิดขึ้นอีกครั้งต่างกรรมต่างวาระกัน แต่เรายังคงต้องได้รับฟังถึงชาวอันนาเศร่าเกี่ยวกับการสังหาร ข่มขืน การใช้ความรุนแรงทางเพศ การทำร้ายร่างกาย หรือการกระทำการด้วยวิธีการใด ๆ ที่ถูกตีความว่าเป็น “อาชญากรรมที่หนึ่งในบรรดาอาชญากรรมทั้งหลาย” นี้ อยู่ในทุกช่วงของประวัติศาสตร์ และนำมาซึ่งคำถามสำคัญคืออาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์คืออะไร และทำไมถึงเกิดอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ขึ้น สิ่งใดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐบาล ผู้นำทางการเมือง หรือประชาชนธรรมดาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ความรุนแรงเพื่อการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

อนึ่ง การพิจารณาอาชญากรรมดังกล่าวมักอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมาย แต่ข้อมูลการวิเคราะห์ในมุมอื่น ๆ โดยเฉพาะทางด้านอาชญาวิทยาในกรณีนี้ก็กลับมีไม่มากนัก ทั้ง ๆ ที่ศาสตร์ทางด้านอาชญาวิทยาได้ศึกษาอาชญากรรมและความรุนแรงไว้หลากหลายรูปแบบ และเป็นประโยชน์อย่างมากในการอธิบายถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ บทความนี้จึงจะให้ความสำคัญแก่การสังเคราะห์บทศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์โดยเฉพาะในมุมอาชญาวิทยาเป็นสำคัญว่าได้มีการนำเสนอมาแล้วเช่นไรบ้าง และมีนัยยะอย่างไรต่อการทำความเข้าใจเรื่องอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ โดยเริ่มด้วยการอธิบายถึงบทนิยามและลักษณะของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในทางกฎหมายซึ่งเป็นกรอบความเข้าใจหลัก และปัญหาที่ต้องประสบในทางปฏิบัติจากการปรับใช้บทนิยามตามกรอบกฎหมาย ซึ่งนำไปสู่ความจำเป็นในการบูรณาการศึกษาด้านอาชญาวิทยา โดยจะรวบรวมการศึกษาและการสังเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิดทางด้านอาชญาวิทยา รวมถึงทางด้านสังคมศาสตร์ที่สามารถนำมาเทียบเคียงกับทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาได้ เพื่ออธิบายสาเหตุการเกิดอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่ได้เคยมีการศึกษามาแล้ว เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่ออาชญากรรมดังกล่าวได้อย่างลึกซึ้งขึ้น

อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกรอบกฎหมาย

บทนิยาม

เมื่อสร้างคำว่าอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ขึ้นมา Lemkin ได้อธิบายไว้ว่าอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้น “มิได้จำเป็นว่าต้องหมายถึงการทำลายชนชาติโดยทันที...แต่จะมีรูปแบบการปฏิบัติที่แยกจากกันแต่มีการประสานกันและมีเป้าหมายเพื่อทำลายรากฐานที่สำคัญของความอยู่รอดของกลุ่มชนชาติ (national group) เพื่อทำลายกลุ่มนั้น อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นมุ่งไปที่กลุ่มชนชาติ หรือพุ่งเป้าไปที่ปัจเจกบุคคลโดยมิใช่เพราะปัจเจกบุคคลนั้น ๆ เองแต่เป็นเพราะพวกเขาเป็นสมาชิกของกลุ่มชนชาตินั้น” (Lemkin 1994, 79) โดย Lemkin ได้เรียกร้องให้มีการบัญญัติให้การกระทำดังกล่าวเป็นอาชญากรรมภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ

ข้อเรียกร้องของ Lemkin เป็นจริงเมื่ออาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นได้รับการยอมรับในฐานะอาชญากรรมภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศในครั้งแรกในปี พ.ศ. 2489 โดยมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ และต่อมาได้รับการบัญญัติเป็นความผิดในอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและลงโทษอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) โดยในมาตรา 2 ของอนุสัญญาได้บัญญัตินิยามของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ไว้ว่าคือ “การอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ที่กระทำลงโดยเจตนาจะทำลายล้างกลุ่มชนชาติ ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือกลุ่มศาสนา ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน โดยวิธีการ ได้แก่ (ก) สังหารสมาชิกของกลุ่ม (ข) ทำให้สมาชิกของกลุ่มได้รับอันตรายแก่กายหรือใจอย่างสาหัส (ค) กระทำโดยเจตนาและคาดหมายได้ว่าจะทำให้กลุ่มมีสภาพชีวิตที่เสื่อมโทรมทางกาย ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน (ง) ดำเนินมาตรการอื่นเพื่อจะป้องกันการกำเนิดภายในกลุ่ม และ (จ) การใช้กำลังโยกย้ายถ่ายเทเด็กของกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง”

การกำหนดบทนิยามดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากกระบวนการเจรจาและเป็นบทนิยามที่ประเทศสมาชิกของสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2491 เห็นพ้องต้องกัน (United Nations Office on Genocide Prevention and the Responsibility to Protect 2018) นำไปสู่การดำเนินคดีต่อผู้ต้องสงสัยว่าประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มากมาย และนำไปสู่การลงโทษผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำดังกล่าว เช่นในกรณีของวันดา อดีตประเทศยูโกสลาเวีย และกัมพูชาตามที่กล่าวไว้ข้างต้น อีกทั้งเป็นกรอบในการสืบสวนสอบสวนเช่นในกรณีของเมียนมา

ทั้งนี้ บทนิยามทางกฎหมายของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นมีลักษณะที่ทับซ้อนกับอาชญากรรมที่สำคัญอีกสามรูปแบบคือการสังหารหมู่ (mass killing) อาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง (hate crimes) และอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (crimes against humanity) โดยมีความแตกต่างดังที่จะอธิบายต่อไปด้านล่างนี้ซึ่งน่าจะช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้ชัดเจนและลุ่มลึกยิ่งขึ้น

1. อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และการสังหารหมู่ (mass killing)

จุดสำคัญในคำนิยามของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ตามอนุสัญญาฯ นั้นคือ “เจตนาจะทำลายล้างกลุ่มชนชาติ ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือกลุ่มศาสนา ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน” หรือที่เรียกกันว่า “เจตนาพิเศษ” โดยการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องกระทำโดยการสังหารเท่านั้น แต่รวมถึงการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจอย่างรุนแรง การพยายามควบคุมอัตราเกิดในกลุ่ม หรือการบังคับเคลื่อนย้ายเด็กออกจากกลุ่มนั้น ๆ ซึ่งทำให้การสังหารหมู่สามารถเป็นรูปแบบหนึ่งของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้แต่มีข้ออาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เสมอไป ถ้าปราศจากเจตนาพิเศษที่จะทำลายล้างกลุ่มที่ตนทำการสังหารหมู่ (Staub 2012, 55)

2. อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง (hate crime)

hate crime นั้นเป็นแนวคิดที่ใช้อธิบายครอบคลุมอาชญากรรมที่เกิดมาจากอคติที่มีต่ออัตลักษณ์ของบุคคลใด ๆ หรือต่อบุคคลผู้ซึ่งถูกมองว่าเป็นตัวแทนของกลุ่ม และเน้นไปที่ลักษณะจำเพาะบางประการของเหยื่อ เช่น เชื้อชาติ ความเชื่อ อัตลักษณ์ทางเพศ วิถีทางเพศ ลักษณะความพิการ หรือลักษณะอื่นใดที่ทำให้พวกเขาถูกมองว่าเป็น “กลุ่มอื่น” (Jack and Adler 2015, 64-65)

อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และ hate crime นั้นพัฒนาต่างหากจากกันโดยมีทั้งเป้าหมายทางกฎหมายและแนวทางการศึกษาที่ต่างกันไป แต่กลับมีจุดที่ทับซ้อนกัน ได้แก่ อาชญากรรมที่ประกอบอาชญากรรมทั้งสองประเภทนั้นไม่ได้มีเหตุจูงใจมาจากตัวเหยื่อเองหรือสาเหตุเฉพาะตัวของบุคคลนั้น ๆ แต่เป็นเพราะเหยื่อนั้นเป็นเสมือนตัวแทนของกลุ่มที่มีอัตลักษณ์หรือลักษณะหนึ่ง ๆ ทั้งคู่ล้วนสัมพันธ์กับอคติและความเกลียดชังซึ่งส่งผลไปถึงการตีตราว่า “ผู้อื่น” เป็นราวกับปีศาจ และสัมพันธ์กับประเด็นทฤษฎีความเป็นพวกเขา/พวกเรา การตีตรา การมองว่าเหยื่อไม่ใช่มนุษย์ (dehumanization) การแข่งขันทางสังคม และอคติ (Jack and Adler 2015, 71)

อย่างไรก็ตาม อาชญากรรมทั้งสองรูปแบบนี้ก็ไม่ได้เหมือนกันสักทีเดียว hate crime นั้นคือการประกอบอาชญากรรมโดยบุคคลซึ่งมีสาเหตุมาจากความเกลียดชังต่อกลุ่ม ๆ หนึ่ง โดยผู้ประกอบอาชญากรรมมักเป็น “บุคคลธรรมดา” ที่ประกอบอาชญากรรมดังกล่าวในระหว่างดำเนินชีวิตประจำวันของตน และไม่ได้เกิดจากการถูกชักจูงโดยอุดมการณ์ใด ๆ เสมอไป แต่มักเกิดในลักษณะที่เป็นการแสดงออกถึงแนวคิดที่มีการรับรู้เป็นการทั่วไปในสังคม และถูกดึงออกมาเมื่อสบโอกาสที่จะแสดงอคติของตนออกมา ในขณะที่ล้าพังแค่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มและอคตินั้นไม่เพียงพอจะก่อให้เกิดอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การสังหารคนจำนวนมากอย่างเป็นระบบนั้นต้องมีการประสานงานกัน มีการกำหนดใจร่วมกัน และมีการเข้าร่วมกลุ่มกันของคนจำนวนมาก โดยแรงที่จะรวมใจคนมากมายไว้ได้ ได้แก่ อุดมการณ์ที่อาจจะอยู่ในรูปของโฆษณาชวนเชื่อ และองค์กรที่ติดต่อประสานและฝึกบุคคลให้สามารถกระทำการสังหารหรือทำลายอย่างเป็นระบบได้

3. อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (crimes against humanity)

ความหมายของอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติที่นานาประเทศได้ร่วมกันจำกัดความขึ้นคือค่านิยามที่ถูกบัญญัติไว้ใน มาตรา 7 ของธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court หรือ ICC) โดยกำหนดว่าอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติหมายถึง “การกระทำใด ๆ ที่ได้กระทำในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการโจมตีอย่างกว้างขวางหรือเป็นระบบโดยมีเป้าหมายเป็นประชาชนพลเรือน โดยผู้กระทำผิดรู้ถึงลักษณะการโจมตีนั้น” โดยการกระทำต้องห้ามนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น การฆาตกรรม การเอาคนลงเป็นทาส การเนรเทศ หรือบังคับโยกย้ายประชากร การจองจำ หรือการลิดรอนเสรีภาพทางกายที่ร้ายแรงอื่น ๆ การทรมาน การข่มขืนกระทำชำเรา หรือการกระทำรุนแรงทางเพศในรูปแบบอื่นใดและอาชญากรรมการกีดกันซึ่งความกลุ่มชนหรือหมู่คณะใดโดยเฉพาะ อันเนื่องมาจากสาเหตุทางการเมือง เชื้อชาติ ชนชาติ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา เพศ หรือสาเหตุอื่นซึ่งเป็นที่ยอมรับสากลว่าไม่สามารถกระทำได้ตามกฎหมายระหว่างประเทศ และการกระทำที่ไร้มนุษยธรรมอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยมีเจตนาที่จะก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงหรือบาดเจ็บทางกายภาพหรือสุขภาพจิตหรือกายอย่างสาหัส (Krit Satidwattananon 2010)

จากบทบัญญัติทางกฎหมายนั้นจะเห็นว่าการประกอบอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาตินั้นการกระทำที่ต้องห้ามต้องถูกกระทำโดย “เป็นส่วนหนึ่งของการโจมตีอย่างกว้างขวางหรือเป็นระบบโดยมีเป้าหมายเป็นประชาชนพลเรือน” และผู้กระทำผิดรู้ถึงลักษณะที่กว้างขวางและเป็นระบบเช่นว่าในขณะที่อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้น การกระทำที่ต้องห้ามซึ่งมีเพียง 5 รูปแบบต้องถูกกระทำเพราะเจตนาพิเศษเพื่อทำลายล้าง “กลุ่ม” ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ดังนั้นอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์จึงอาจเกิดขึ้นแก่บุคคลไม่มากเพราะมิได้กำหนดว่าจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของการโจมตีอย่างกว้างขวางหรือเป็นระบบต่อประชาชนพลเรือน นอกจากนี้รูปแบบการ “ทำลาย” ของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นก็จำกัดกว่า ซึ่งมีเพียงการทำลายทางด้านร่างกายและทางชีวภาพเป็นหลัก มิได้รวมการทำลายด้านวัฒนธรรมและกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ เช่น กลุ่มผู้หญิง กลุ่มเศรษฐกิจ กลุ่มสังคม กลุ่มการเมือง เป็นต้น แต่การทำลายลักษณะเช่นนี้กลับสามารถถูกดำเนินคดีอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติได้ (Wald 2007, 623-624)

ปัญหาของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ภายใต้กรอบกฎหมาย

บทนิยามทางด้านกฎหมายข้างต้นรวมถึงการนำไปปรับใช้ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยหลายฝ่ายว่ามิได้สะท้อนถึงรูปแบบการเกิดอาชญากรรมทั้งในทางกฎหมายและความเป็นจริง

บทนิยามในกรอบกฎหมายได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักสังคมศาสตร์ เนื่องจากคำนิยามในเชิงสังคมศาสตร์นั้นจะครอบคลุมสถานการณ์มากกว่าบทนิยามตามกฎหมายที่มีลักษณะเข้มงวดและเน้นไปที่

การทำลายล้างทางด้านร่างกายและทางชีวภาพ (Anderson 2011, 16) เช่น Staub (2011, 6-7) ได้นิยามว่าอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์คือ “การกระทำของรัฐบาลหรือกลุ่มหนึ่ง ๆ เพื่อกำจัดกลุ่มคนทั้งหมดไม่ว่าจะโดยการสังหาร การสร้างเงื่อนไขที่นำมาสู่การเสียชีวิตหรือการสูญเสียความสามารถในการสืบพันธุ์”

ในขณะเดียวกัน ยังมีข้อเสนอแนะจากนักวิชาการบางส่วนว่าบทนิยามของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในทางกฎหมายควรครอบคลุมการทำลายล้างกลุ่มในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม รุนแรงและไม่รุนแรง ผ่านทางกายภาพ ทางชีวภาพ และทางวัฒนธรรม บนพื้นฐานของเจตนาพิเศษ (Hiebert 2013, 17-18) อีกทั้งขยายบทนิยามของ “กลุ่ม” เนื่องจากในทางกฎหมายนั้นไม่ได้รวมกลุ่มทางการเมืองและทางสังคมไว้ในกลุ่มเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าว (Anderson 2011, 17)

คุณสมบัติเฉพาะในบทนิยามดังกล่าวมานี้ทำให้ในทางปฏิบัติอาชญากรรมที่ได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในอาชญากรรมที่เลวร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์กลับไม่สามารถถูกดำเนินคดีหรือถูกพิจารณาว่าเป็นอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้ เช่น กรณีของกัมพูชานั้น คำพิพากษากรณีอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มิได้ครอบคลุมไปถึงการสังหารชาวกัมพูชาราว 2 ล้านคนในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งเกิดกับกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเมืองหรือกลุ่มคนชนชั้นสูงในสังคมในช่วงการยึดครองของเขมรแดง แต่กรณีที่ศาลพิพากษาว่าเข้าบทนิยามและเป็นความผิดฐาน “อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” นั้นกลับเป็นกรณีความรุนแรงต่อกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติเวียดนามในปี พ.ศ. 2518-2522 เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น อนึ่ง ในกรณีนี้แม้จะมีได้ถูกตัดสินลงโทษฐานอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เนื่องจากไม่เข้าบทนิยามตามกฎหมายระหว่างประเทศ แต่อดีตสองผู้นำเขมรแดงได้ถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิตในคดีก่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ (crime against humanity) ไปก่อนหน้าแล้ว นอกจากนี้ยังมีกรณีของดาร์ฟูร์ที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติมองว่ามีได้เป็นอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์แต่เป็นอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ เพราะไม่เชื่อว่ามี “เจตนาพิเศษ” ที่จะทำลาย “กลุ่ม” เกิดขึ้น (Wald 2007, 627)

เช่นที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ในภาษาอังกฤษคำว่า genocide มีรากศัพท์มาจากคำว่า genos ที่แปลว่าเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ และคำว่า cide ที่แปลว่าสังหาร ซึ่งภาษาไทยนั้นก็นำคำดังกล่าวมาแปลตรงตัวเป็นคำว่า “การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” (Thailand. Ministry of Foreign Affairs, Department of ASEAN Affairs n.d.) ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าศัพท์บัญญัติทั้งสองภาษานั้นมิได้สะท้อนถึง “genocide” และ “อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” ตามบทนิยามทางกฎหมายซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ง่าย เนื่องจากอาชญากรรมประเภทนี้มีได้จำกัดเพียงแค่การสังหารและมิได้มีแรงจูงใจเพียงแค่เผ่าพันธุ์ แต่ในขณะเดียวกันคำว่า “การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” นั้นกลับฟังดูเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุด แต่ในความเป็นจริงแล้วอาชญากรรมนี้ก็มิจำเป็นที่จะต้องกระทำต่อคนในวงกว้าง และมีจำเป็นที่จะต้องก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงไปกว่าอาชญากรรมภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ เสมอไป ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำความเข้าใจในอาชญากรรมดังกล่าวตามมา

จากการรวบรวมข้อมูลของ Wald พบว่าสำหรับพนักงานอัยการในศาลอาญาระหว่างประเทศทั้งหลายนั้น อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มักถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองเพราะอาชญากรรมนี้มีลักษณะที่สร้างความต่างพร้อมแก้อาชญากรอย่างมาก โดยสามารถต่อรองว่าจะลดโทษเป็นอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติเพื่อแลกเปลี่ยนกับการรับสารภาพและการให้ความร่วมมือในการดำเนินคดีกับจำเลยคนอื่น ๆ อีกทั้งในมุมมองของผู้พิพากษาศาลอาญาระหว่างประเทศบางท่านเองก็มองว่าอาชญากรรมดังกล่าวเป็นยอดสุดของอาชญากรรมและต้องมีบทลงโทษสูงสุด ทำให้อาจส่งผลต่อการดำเนินคดี การรับฟังพยานหลักฐาน และการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ (Wald 2007, 626-627)

แนวคิดดังกล่าวอาจไม่จำกัดเพียงแค่บุคคลในกระบวนการยุติธรรมแต่รวมถึงเหยื่อของความรุนแรงด้วย เพราะถ้าอาชญากรในคดีนั้นมิได้ถูกพิพากษาลงโทษฐานประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์แล้ว เหยื่อเหล่านี้ก็อาจรู้สึกว่ตนไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริง แม้ว่าจะมีคำพิพากษาว่าการกระทำดังกล่าวเป็นอาชญากรรมอื่น ๆ ตามกฎหมายระหว่างประเทศก็ตาม เช่นในปี พ.ศ. 2556 เมื่อศาลชำนาญการระหว่างประเทศสำหรับอดีตประเทศยูโกสลาเวียยกฟ้องนาย Radovan Karadžić ในส่วนของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์แต่ยังคงพิพากษาให้มีความผิดฐานประกอบอาชญากรรมสงคราม จากเหตุที่กองกำลังเซิร์บได้ทำการผลักดันและสังหารชาวมุสลิมและโครแอตในพื้นที่ของบอสเนียในปีพ.ศ. 2535-2538 คำพิพากษาดังกล่าวก่อให้เกิดปฏิกิริยารุนแรงในหมู่เหยื่อผู้รอดชีวิต โดยตัวแทนเหยื่อในเมือง Prijedor ถึงขั้นออกมากล่าวว่า "เราไม่มีเหตุใด ๆ ที่จะหวังอีกต่อไปแล้วว่าเซิร์บจะออกมายอมรับว่าคนที่ไม่ใช่เซิร์บในพื้นที่ Prijedor ได้ถูกสังหาร ทรมาน ถูกกักขัง ข่มขืนกระทำชำเรา" (Associated Press in The Hague 2012) จะเห็นได้ว่าแม้ศาลจะตัดสินลงโทษผู้กระทำผิด แต่การลงโทษฐานประกอบ "อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์" นั้นแทบจะเป็นบรรทัดฐานของความยุติธรรมในความรู้สึกของผู้คน และแน่นอนว่าในกรณีของกัมพูชานั้นการที่คดีส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินการฐานอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้นั้นสร้างความผิดหวังให้เหยื่อและผู้รอดชีวิตอย่างมาก (Vianney-Liaud 2014)

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างที่น่าสนใจที่บ่งชี้ว่าแนวคิดนี้อาจส่งผลกระทบต่ออัยการและผู้ออกกฎหมายเช่นกัน ได้แก่ การที่สภาผู้แทนราษฎรสหรัฐอเมริกา (House of Representatives) ผ่านมติที่จะเรียกขานอาชญากรรมที่ก่อโดยกองกำลังรักษาความมั่นคงของเมียนมาต่อชาวโรฮีนจาว่าเป็นอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2561 โดยมองว่าถ้ามิได้มีการเรียกขานเช่นว่าแล้วจะเป็นการขัดขวางการนำตัวผู้กระทำผิดไปลงโทษ โดยประธานคณะกรรมการการต่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎร (House Foreign Affairs Committee) ได้กล่าวสนับสนุนมติดังกล่าวว่า "สหรัฐอเมริกามีพันธกรณีทางศีลธรรมที่จะเรียกเหตุการณ์นี้ว่าอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ถ้ามิฉะนั้น ผู้กระทำผิดจะสามารถหลุดรอดและเป็นการขัดขวางความพยายามที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ และด้วยมตินี้ สภาได้บรรลุหน้าที่ของตนแล้ว" (Hansler 2018)

เช่นที่กล่าวไปแล้วข้างต้น แนวคิดเช่นนี้ขัดแย้งกับความเป็นจริง เนื่องจากบทนิยามของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในทางกฎหมายนั้นมีความจำกัดเป็นอย่างมาก แม้ในมุมหนึ่งจะเป็นการจำกัดให้เป็น “ที่หนึ่งในบรรดาอาชญากรรมทั้งหลาย” นั้นถูกจำกัดเพียงอาชญากรรมที่รุนแรงมากพอที่จะเข้าบทนิยามทางกฎหมายของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้เท่านั้น แต่ในอีกมุมหนึ่งกลับทำให้อาชญากรรมที่ได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในอาชญากรรมที่เลวร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์ไม่สามารถถูกดำเนินคดีหรือถูกพิจารณาว่าเป็นอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้ และอาจจะเป็นเพราะปัญหาเกี่ยวกับการบัญญัติศัพท์ที่ทำให้คำว่า “อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” ฟังดูผิวเผินแล้วรุนแรงกว่า “อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ” หรือ “อาชญากรรมสงคราม” และการเน้นย้ำว่าเป็น “ที่หนึ่งในบรรดาอาชญากรรมทั้งหลาย” ทำให้ภาคส่วนต่าง ๆ มุ่งที่จะให้มีการดำเนินคดีในฐานความผิดที่ไม่มีความยืดหยุ่นเช่นอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และอาจก่อให้เกิดเป็นข้ออคติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

นอกจากนี้แม้อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นเป็นความผิดและสามารถถูกดำเนินคดีได้ในศาลชำนานาญการระหว่างประเทศ ได้แก่ ศาลอาญาระหว่างประเทศ ศาลชำนานาญการระหว่างประเทศสำหรับอดีตประเทศยูโกสลาเวีย ศาลชำนานาญการระหว่างประเทศสำหรับรวันดา และศาลพิเศษภายในศาลยุติธรรมแห่งกัมพูชา โดยธรรมนูญจัดตั้งศาลเหล่านี้ได้นำบทนิยามของอนุสัญญาข้างต้นมาใช้ในการนิยามอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ แต่ศาลชำนานาญการระหว่างประเทศเหล่านี้มีเงื่อนไขในการดำเนินคดีที่สำคัญคือจะดำเนินคดีแก่ “บุคคล” ที่ต้องรับผิดชอบมากที่สุดต่อการประกอบอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุดเท่านั้น (ICC 2018b) และรัฐที่จะดำเนินคดีดังกล่าวต้องเป็นภาคีของธรรมนูญจัดตั้งศาลดังกล่าวเท่านั้น ทำให้การดำเนินคดีถูกจำกัดด้วยระบบสมาชิก นอกจากนี้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของศาลอาญาระหว่างประเทศ เช่น ศาลอาญาระหว่างประเทศยังถูกตั้งข้อสงสัยโดยนักกฎหมายหลายท่าน โดยนับตั้งแต่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ด้วยงบประมาณกว่าพันล้านดอลลาร์สหรัฐ ศาลอาญาระหว่างประเทศมีคำพิพากษาลงโทษแค่ในสามคดี ซึ่งรวมถึงคดีล่าสุดในปี พ.ศ. 2559 ที่ตัดสินลงโทษจำคุกนาย Karadžić 40 ปีจากการก่ออาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวบอสเนีย (Roberts and McMillan 2003, 321)

อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกรอบอาชญาวิทยา

จากประเด็นปัญหาและความท้าทายทางด้านกฎหมายและการดำเนินคดีตามกรอบกฎหมายระหว่างประเทศข้างต้น Roberts and McMillan และ McEvoy จึงมองว่าการบูรณาการความรู้และการปรับแนวทางกฎหมายร่วมกับข้อมูล วิธีการ และทฤษฎีทางอาชญาวิทยาจะสามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ McEvoy (2007, 413) มองว่าเมื่อพิจารณาถึงความยุติธรรมในช่วงเปลี่ยนผ่านนั้นจะพบว่าการดำเนินการดังกล่าว “ถูกครอบงำด้วยอิทธิพลของมุมมองกฎหมาย” ซึ่งจุดรั้งกระบวนการค้นหาความยุติธรรมและการปรองดองเพราะความเห็นห่างระหว่างหน่วยงานที่ต้องทำหน้าที่ดังกล่าวกับบุคคลและชุมชนที่ได้รับผลจากอาชญากรรม Roberts and McMillan (2003, 315-318) ยังแสดงความกังวลต่อแนวคิดเกี่ยวกับการ

ดำเนินคดีแก่ “บุคคล” ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการระบบยุติธรรมระหว่างประเทศในปัจจุบัน โดยมองว่าแนวคิดดังกล่าวอาจดึงความสนใจไปจากต้นตอการกระทำผิดที่มีลักษณะกว้างขวางและเป็นระบบทั้งในทางภูมิศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจ โดย DiPoetro (2016, 843) ได้สรุปไว้ว่าการขยายขอบเขตของความยุติธรรมจากการใช้แนวทางกฎหมายโดยเคร่งครัดมาสู่กลไกที่ใช้แนวทางเลือกต่าง ๆ มาบูรณาการร่วมกันเพื่อนำมาซึ่งความยุติธรรมและความปรองดองจะสามารถนำเราไปสู่การพัฒนาทั้งทางด้านทฤษฎีและกลวิธีในการต่อสู้กับอาชญากรรมระหว่างประเทศได้โดยอาชญาวิทยานั้นเป็นกรอบแนวทางที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการก้าวข้ามผ่านกลไกดังกล่าว และ Day and Vandiver (2000, 43-44) ที่มองว่าอาชญาวิทยานั้นมีประโยชน์ต่อการศึกษาอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เพราะมีเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์อาชญากรรมลักษณะนี้อยู่แล้ว และกรอบปัญหาที่นักอาชญาวิทยาได้ศึกษานั้นมีทั้งประเด็นที่เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้จริยธรรมของคน ๆ หนึ่งนั้นตกต่ำลงในช่วงที่ประกอบอาชญากรรม อีกทั้งยังมีการศึกษาว่าทำไมคนกลุ่มต่าง ๆ ถึงมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและเกิดความขัดแย้งกันภายใต้กรอบการเมือง

แนวคิดทางด้านสังคมศาสตร์และการประยุกต์เปรียบเทียบกับทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยา

เนื่องจากอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็นอาชญากรรมที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง (*mala in se*) และร้ายแรงเป็นอย่างมาก ทำให้ในช่วงแรกถูกมองว่าเป็นการกระทำของบุคคลที่มีจิตไม่ปกติ ต่อมานักสังคมศาสตร์พบว่าอาชญากรรมดังกล่าวนี้เกิดจากบุคคลธรรมดาที่ไม่มีปัญหาทางด้านสภาพจิต แต่เป็นผู้มีอุดมการณ์สูง หรือคลุกคลีกับสังคมที่นิยมการทำลายหรือการแบ่งแยก (Hiebert 2013, 20-21)

นักสังคมศาสตร์ได้พยายามอธิบายถึงสาเหตุการประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ไว้หลายประการ ซึ่งสามารถนำมาเทียบกับทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาได้ โดยแบ่งคร่าว ๆ ได้เป็น 3 ลักษณะ คือ จากเหตุผลทางด้านสังคมและโครงสร้างทางสังคมที่ผลักดันให้ผู้กระทำผิดเลือกที่จะกระทำผิด จากการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลของผู้กระทำผิดเอง และจากการสร้างอัตลักษณ์แก่เหยื่อในหมู่ผู้กระทำผิดทำให้เกิดเป็นการแบ่งแยกระหว่างพวกเขาและพวกเรา

1. ทางด้านสังคมและโครงสร้างทางสังคม

Staub (1999, 179-192) มองว่าอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นมักจะเกิดขึ้นในช่วงที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ เมื่อมีความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยหรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเมื่อการพยายามทำความเข้าใจระบบเศรษฐกิจ สังคม และประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อนเพื่อนำมาอธิบายปัญหาที่ตนประสบอยู่ไม่ถนัดนัก คนทั่วไปจึงมักจะหาทางเลือกเหตุผลที่เข้าใจง่าย แต่ไม่เที่ยงตรงนักเพื่ออธิบายสิ่งที่ตนประสบอยู่ และเพื่อให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามทางที่คาดหมายได้อีกครั้งในความคิดของตน โดยทางเลือกดังกล่าวอาจจะเป็นวิธีการในทางลบหรือเป็นการโทษผู้อื่น เช่น ในช่วงนาซีในเยอรมนีแนวคิด Anti-Semitism หรือ

การต่อต้านชาวยิวนั้นถูกกระพือขึ้นในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจช่วง พ.ศ. 2463-2473 หรือวันดาเองในช่วง พ.ศ. 2537 ก็ประสบกับความขัดแย้งเกี่ยวกับการครอบครองที่ดินและปัญหาระหว่างชนเผ่า

Waller (2007, 19-20) อธิบายว่าการที่บุคคลธรรมดากลายเป็นผู้ประกอบอาชญากรรมได้นั้น เป็นเพราะความเชื่อและพฤติกรรมของบุคคลนั้นถูกเปลี่ยนโดย “โครงสร้างองค์กรทางสังคม” (social organizational structure) โดย Waller ชี้ว่าการเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรทหารหรือกองกำลังรักษาความมั่นคงนั้นจะถูกปลูกฝัง “พันธสัญญาที่มีต่อกลุ่มและกิจกรรมของกลุ่ม” ซึ่งทำให้สามารถเปลี่ยนลักษณะของคนที่เป็นสมาชิกของตนได้

Smeulders and Hoex (2010, 435-454) เสนอว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ประกอบอาชญากรรมและพลวัตของกลุ่มสามารถนำมาอธิบายได้ว่าทำไมบุคคลทั่วไปที่เคารพกฎหมายถึงเห็นชอบกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

จากแนวทางข้างต้นจะเห็นว่ามุมมองทางด้านสังคมศาสตร์นั้นสามารถสรุปได้คร่าว ๆ ว่า อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นอาจมีสาเหตุมาจากความกดดันทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ความปลอดภัย อิทธิพลของโครงสร้างองค์กรทางสังคมที่เปลี่ยนความเชื่อของสมาชิก หรือการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาที่มุ่งศึกษาปัจจัยทางด้านสังคมซึ่งส่งผลต่อการประกอบอาชญากรรม ได้แก่ ทฤษฎีความกดดันทางสังคม (strain theory) และทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่าง (differential association theory)

ทฤษฎีความกดดันทางสังคมนั้นมองว่าการประกอบอาชญากรรมนั้นเป็นผลมาจากช่องว่างระหว่างเป้าหมายกับวิธีการและโอกาสในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวอย่างถูกกฎหมาย อาจด้วยสาเหตุความไม่เท่าเทียมทางด้านรายได้ การศึกษา และความสามารถ ทำให้การไปสู่เป้าหมายของคน ๆ หนึ่งถูกระงับ และนำไปสู่ความคับแค้นใจ (frustration) อีกทั้งชักนำไปสู่การใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายในการบรรลุเป้าหมาย (Siegel 2011,150) โดยทฤษฎีนี้สะท้อนภาพการใช้ความรุนแรงกับกลุ่มคนที่เป็นส่วนน้อยของสังคมหรือกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์อื่นได้ โดยถ้าเป็นกรณีที่ผู้กระทำผิดมีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจไม่มั่นคง คนเหล่านั้นก็อาจกล่าวโทษไปว่าเป็นความผิดของคนส่วนน้อยกลุ่มนี้ที่ตนตกอยู่ในสถานะเช่นนี้ ทำให้คนกลุ่มน้อยเหล่านี้กลายเป็นแพะของกลุ่มคนที่มีอำนาจเหนือกว่าและมีมากกว่า ตกเป็นเป้าของความโกรธ (frustration) โดยมักถูกมองว่าเป็นต้นตอของปัญหาการว่างงาน การไร้ที่อยู่อาศัย และปัญหาทางสังคมอื่น ๆ

ทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่างของ Sutherland นั้นอธิบายว่าสาเหตุการประกอบอาชญากรรมของบุคคลหนึ่ง ๆ นั้นผูกโยงกับกระบวนการจิตวิทยาสังคมในการเรียนรู้การประกอบอาชญากรรมจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในกลุ่มสังคม โดยการประกอบอาชญากรรมนั้นเป็นผลมาจากการบวนการเรียนรู้ที่สนับสนุนการประกอบอาชญากรรม (Siegel 2011,174)

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าการนำเอาทฤษฎีเหล่านี้มาอธิบายสาเหตุการเกิดอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในเชิงสังคมและโครงสร้างทางสังคมนั้นยังคงน่ากังขาเพราะมิได้อธิบายในเชิงลึกว่าทำไมบุคคลต่าง ๆ ถึงเลือกที่จะประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มากกว่าอาชญากรรมอื่น ๆ ภายใต้แรงกดดันทางด้านสังคมหรือลักษณะของโครงสร้างทางสังคมดังกล่าว และไม่อาจจะเพียงพอได้ถ้าไม่พิจารณาบริบทอื่น ๆ ประกอบเข้าด้วยกัน

2. การเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลของผู้กระทำผิด

Valentino (2004, 72-73) ได้นำหลักผู้ที่มีส่วนร่วมตัดสินใจอย่างมียุทธศาสตร์ (strategic actor models) มาปรับใช้กับอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์โดยมองว่าไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนชั้นนำ กลุ่มผู้ประกอบอาชญากรรม หรือผู้สังเกตการณ์นั้นล้วนแต่มีเหตุมีผล (rational) ในตนเอง และคิดคำนวณถึงผลได้ผลเสียจากการกระทำของตน และ “อรรถประโยชน์ที่จะได้รับ” (expected utility) โดยเป็นผลมาจากการตัดสินใจที่เป็นเหตุเป็นผลโดยชนชั้นนำเพื่อบรรลุเป้าหมายทางด้านนโยบายของตน โดยมีหลักฐานยืนยันเช่นกันว่ามีผู้ประกอบอาชญากรรมหรือผู้สังเกตการณ์บางคนคิดคำนวณถึงผลได้เสียและมองว่าถ้าทำลายล้างเหยื่อแล้วตนจะสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่อยู่ที่ยึดครอบครองได้มากขึ้น เช่น ที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ การศึกษา ความก้าวหน้าทางด้านการงาน ฯลฯ (Smeulers and Hoex 2010, 435-454)

ในทางอาชญาวิทยานั้นจะเห็นว่าหลัก strategic actor models นี้สอดคล้องกับทฤษฎีการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุมีผล (rational choice theory) ซึ่งอธิบายว่าคนจะประกอบอาชญากรรมเมื่อชั่งน้ำหนักแล้วเห็นว่าประโยชน์ที่ตนจะได้มีมากกว่าผลเสีย โดยมีปัจจัยทั้งความโลภ (greed) เช่น ความต้องการในทรัพยากรที่กลุ่มเหยื่อครอบครองอยู่ การถูกล่อลวง (lure) รวมถึงปัจจัยความต้องการ (need) เช่น เพื่อเติมเต็มอัตตาของตัวเองหรือเพราะประสบการณ์ในอดีต (Siegel 2011, 82-84)

อย่างไรก็ตาม Hiebert (2013, 23) แย้งว่าการนำเอา strategic actor models มาประยุกต์ใช้นั้นยังมีข้อสงสัยอยู่ เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมิได้พิจารณาในเชิงลึกว่าทำไมบุคคลต่าง ๆ ถึงได้ผลสรุปจากการคิดคำนวณเช่นนั้น และทำไมถึงเลือกที่จะประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ อีกทั้งบุคคลที่มีส่วนร่วมในอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ก็ได้ตัดสินใจอยู่บนความเป็นเหตุเป็นผลตลอดเวลา โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในสถานะที่มีความเสี่ยง เช่น นาซี เยอรมัน และชาวฮูตู ที่มองว่าพลเมืองที่ไม่สามารถป้องกันตนเองได้เป็นศัตรูที่เป็นภัยสูงสุดทั้ง ๆ ที่มีหลักฐานมากมายที่ปฏิเสธแนวคิดดังกล่าว และการที่ strategic actor models จะสามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมของชนชั้นนำได้ หมายความว่า การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นเป็นหนึ่งในทางเลือกในการบังคับใช้นโยบายอื่น ๆ ด้วย มิใช่แค่เพื่อต้องการทำลายล้างกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

3. การสร้างอัตลักษณ์แก่เหยื่อ การแบ่งแยกพวกเขาพวกเรา

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในมุมของการสร้างอัตลักษณ์ของเหยื่อ โดยผู้ประกอบอาชญากรรมซึ่ง Hiebert (2013, 23-25) มองว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ (ก)

การมองว่าเหยื่อเป็น “คนนอก/คนต่างด้าว” (ข) การมองว่าเหยื่อไม่ใช่มนุษย์ (dehumanization) และ (ค) การมองว่าเหยื่อเป็นภัยคุกคามและเป็นศัตรู

การมองว่าเหยื่อเป็นคนนอก/คนต่างด้าวนั้นมีผู้ศึกษาเช่น Fein (1976, 4-5) ที่มองว่ากระบวนการที่แบ่งแยกกลุ่มเหยื่อออกไปจากสังคมและกำหนดให้เป็นคนนอกนั้นเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเกิดอาชญากรรมการทำลายล้างเผ่าพันธุ์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ถูกมองว่ามีได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือสังคมและถูกลดทอนการคุ้มครองทางกฎหมายและทางสังคมในฐานะพลเมือง ทำให้ตกอยู่ภายใต้สถานะ “คนไร้รัฐ” หรือ “ส่วนเกิน” ที่กลายเป็นเหยื่อได้ง่ายในยุคที่มีรัฐและชาติเป็นศูนย์กลาง

การมองว่าเหยื่อไม่ใช่มนุษย์ เช่น Kelman (1973, 48-49) ที่ศึกษาการฆาตกรรมหมู่ที่กระทำโดยนาซีและกองทัพสหรัฐอเมริกาในพื้นที่ My Lai ประเทศเวียดนาม โดย Kelman มองว่า “สถานะที่ศีลธรรมในเวลาปกติที่ป้องกันเราจากการใช้ความรุนแรงอ่อนแอ” คือวิธีที่ดีที่สุดในการอธิบายถึงการฆาตกรรมหมู่เหล่านี้ โดยมาจากสามกระบวนการ ได้แก่ authorization (การที่ผู้มีอำนาจสั่งการหรือยินยอมให้กระทำการสังหารโดยปริยาย) routinization (การยอมให้บุคคลทั่วไปมีส่วนร่วมจนราวกับเป็นเรื่องปกติและถูกกฎหมาย) และ dehumanization (การลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเหยื่อเพื่อให้ผู้กระทำผิดไม่ลังเลที่จะโจมตี)

Chirof และ Mccauley (2010, 36-42) เห็นว่าอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นมองว่าเหยื่อเป็นภัยคุกคามและเป็นศัตรูที่ต้องปราบปรามโดยการทำลายล้างทางกายภาพ ซึ่งเกิดจากกระบวนการรับรู้ที่มี “ลักษณะที่สำคัญที่ซ้ำสอง” (double essentializing) ทำให้ความจงรักภักดีต่อกลุ่มกลุ่มหนึ่งจะส่งผลต่อความเกลียดชังคนนอกกลุ่ม และเกิดจากการที่ยังคงอยู่ภายใต้ “เงาของบรรพบุรุษ” ซึ่งส่งผลให้เกิดความเชื่อว่าชาติของตนเหนือกว่าชนชาติอื่น (ethnocentrism) ความหวาดกลัวคนต่างเชื้อชาติ (xenophobia) และความต้องการที่จะครอบงำสังคม (Hiebert 2013, 21) และพบว่าเหตุผลส่วนใหญ่ที่ผู้กระทำผิดให้คือเพื่อปกป้องชีวิตตนเอง เพราะความเกลียดชังเหยื่อโดยมองว่าเหยื่อ “มีข้อบกพร่องร้ายแรง” และ “ไม่สามารถแก้ไขได้” หรือความกลัวว่าถ้าปฏิบัติการณ์ไม่เสร็จสิ้น อาจจะถูกแก้แค้นเอาคืนโดยกลุ่มเหยื่อได้

อย่างไรก็ตาม Hiebert (2013, 25) วิพากษ์ไว้ว่าการศึกษเกี่ยวกับการที่ผู้ประกอบอาชญากรรมที่สร้างอัตลักษณ์ของเหยื่อขึ้นมานั้นมีช่องโหว่อยู่ เนื่องจากไม่ได้อธิบายว่าอัตลักษณ์ดังกล่าวนั้นถูกสร้างมาได้อย่างไร และมีความเปลี่ยนแปลงหรือไม่เมื่อเวลาผ่านไป อีกทั้งยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างการสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมากับการริเริ่มหรือยอมรับอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เนื่องจากแนวทางดังกล่าวนั้นจำกัดอยู่เพียงทัศนคติที่มีต่อเหยื่อ

ในทางอาชญาวิทยานั้นแนวทางด้านบนมีความคล้ายคลึงกับทฤษฎีเทคนิคการแก้ตัว (neutralization theory) ซึ่งจะถูกอธิบายโดยละเอียดในตอนถัดไป โดยเฉพาะแนวคิดของ Kelman ที่ Day and Vandiver (2000, 45-46) ชี้ให้เห็นว่าอย่างน้อยสองจากสามกระบวนการข้างต้น ได้แก่ authorization และ dehumanization นั้นสอดคล้องกับทฤษฎีเทคนิคการแก้ตัว นอกจากนี้ยังคล้ายคลึงกับทฤษฎีการ

กระทำที่ต่างกัน (doing difference theory) ที่ถูกริเริ่มโดย Perry (2003, 97-109) โดยทฤษฎีดังกล่าวได้วางหลักเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชังไว้ โดยมองว่าอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชังนั้นเป็น “ผลผลิตของสังคมที่ยังคงวนเวียนอยู่บนความไม่เท่าเทียม ความต่าง ความกลัว และความเกลียด” โดยพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นเป็นผลมาจากวัฒนธรรมการแบ่งแยกเชื้อชาติ เพศ อัตลักษณ์ทางเพศ และชนชั้น ดังนั้นบุคคลใดก็ตามที่อยู่ภายนอกอัตลักษณ์ทางสังคมจึงถูกมองว่าเป็นบุคคลที่ “แตกต่าง” (different) โดยบุคคลเหล่านี้มักจะถูกต่อต้านเพราะคนส่วนใหญ่กลัวว่าจะถูกรุกล้ำอัตลักษณ์และบรรทัดฐานทางสังคมของกลุ่มตน โดยการต่อต้านดังกล่าวอาจจะพัฒนาไปสู่ความเป็นปรีชา ทำให้กลุ่มคนส่วนใหญ่และผู้ปกครองต้องบีบบังคับให้คนส่วนน้อยอยู่ในบทบาทของผู้ที่อยู่ในสังคม และได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อย่างไม่เท่าเทียม ฯลฯ

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าแนวคิดทางสังคมศาสตร์ซึ่งสามารถนำมาเทียบกับทฤษฎีทางด้าน อาชญาวิทยาได้เช่นกันนั้นมีมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับสาเหตุการเกิดอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ทั้งที่มองว่าเป็นผลของความกดดันทางสังคม จากโครงสร้างและการมีปฏิสัมพันธ์ในของคนในสังคม หรือเป็นการตัดสินใจของผู้กระทำเองที่ไตร่ตรองมาอย่างมีเหตุผล หรือเป็นการสร้างอัตลักษณ์เหยียดขึ้นมาในหมู่ผู้กระทำผิดซึ่งทำให้เกิดเป็นการแบ่งแยกสังคมออกเป็นพวกเขาพวกเราและทำให้คนกลุ่มนี้สามารถกระทำผิดแก่ “พวกเขา” เพื่อปกป้อง “พวกเรา” ได้อย่างไม่ลังเล

ทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยา

คำอธิบายเกี่ยวกับสาเหตุของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในมุมมองอาชญาวิทยานั้นมาจากสามทฤษฎีหลักคือทฤษฎีการควบคุมตนเองต่ำ (low self-control) ทฤษฎีเทคนิคการแก้ตัว (neutralization theory) และทฤษฎีการกระทำร่วมกัน (collective action theory)

ในช่วงแรกของการศึกษา Brannigan and Hardwick (2003, 109-131) ได้นำเอาทฤษฎีอาชญาวิทยาทั่วไปของ Gottfredson และ Hirshi ซึ่งมองว่าบุคคลนั้นประกอบอาชญากรรมเพราะมีความควบคุมตนเองต่ำมาใช้เพราะมองว่าถ้าทฤษฎีอาชญาวิทยาทั่วไปสามารถนำมาใช้เป็นการทั่วไปได้จริงก็ต้องสามารถนำมาปรับใช้กับอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามในระหว่างการศึกษานั้น Brannigan และ Hardwick กลับพบว่าไม่ใช่อาชญากรที่ประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ทุกคนจะประสบกับปัญหาการควบคุมตนเองต่ำ แต่ยังคงมองว่าปัจจัยการควบคุมตนเองต่ำยังคงเกี่ยวข้องอยู่

อย่างไรก็ตาม Maier-Katkin, Mers and Bernard (2009, 237) ได้โต้แย้ง Brannigan และ Hardwick โดยมองว่าทฤษฎีอาชญาวิทยาทั่วไปนั้นไม่สอดคล้องกับลักษณะเหล่านี้นัก เนื่องจากทฤษฎีอาชญาวิทยาทั่วไปไม่ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับบทบาทของ “กลุ่ม” อีกทั้งจากทฤษฎีนี้ลักษณะการควบคุมตนเองต่ำของอาชญากรนั้นจะต้องคงตัวและเป็นพฤติกรรมที่ติดมาแต่เพียงแต่ชั่วครว ซึ่งไม่สอดคล้องกับรูปแบบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่มีลักษณะของการเปลี่ยนพฤติกรรมไปอย่างฉับพลัน

ในส่วนของทฤษฎีเทคนิคการแก้ตัว (neutralization theory) นั้นถูกนำมาวิเคราะห์โดย Alvarez (2009, 114-118) ซึ่งมองว่าคำถามสำคัญเกี่ยวกับอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นี้คือทำไม “บุคคลธรรมดา” ถึงสามารถก้าวผ่านแรงต่อต้านการใช้ความรุนแรงภายในและหันมาร่วมก่ออาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้ โดยนำเอาทฤษฎีเทคนิคการแก้ตัวของ Sykes และ Matza ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่างของ Sutherland มาอธิบาย โดยมองว่าบุคคลจะประกอบอาชญากรรมเมื่อมองคุณค่าภายในของตัวเอง ซึ่งเป็นปัจจัยห้ามปรามไม่ให้บุคคลประกอบอาชญากรรมถูกทำให้หายไป (neutralize) โดยมีกลวิธีที่จะทำให้คุณค่าดังกล่าวสูญหายไปหรือเทคนิคการแก้ตัว 5 ประการ ได้แก่

1. denial of responsibility หรือการปฏิเสธความรับผิดชอบว่าอาชญากรรมดังกล่าวมิใช่ความผิดของผู้กระทำแต่เกิดจากเหตุผลที่เหนือความควบคุม เช่น ในกรณีของรวันดาบุคคลทั่วไปที่มีส่วนร่วมในอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เชื่อว่าการกระทำตนเป็นหน้าที่ที่มอบหมายโดยรัฐ และในความเป็นจริงแล้วเจ้าหน้าที่รัฐเองก็แสดงออกถึงการให้อำนาจดังกล่าวแก่บุคคลทั่วไปอย่างชัดแจ้ง ทำให้บุคคลทั่วไปไม่รู้สึกละเมิดต่อการกระทำของตน

2. denial of injury หรือการปฏิเสธว่ามีความเสียหาย ซึ่งเป็นกลวิธีที่ผู้กระทำผิดใช้เพื่อทำให้ความเสียหายหรือผลลัพธ์จากการกระทำของตนเบาบางลง เช่น การใช้ถ้อยคำหรือภาษาที่สุภาพนุ่มนวลเพื่อลดความรุนแรงลง อย่างในช่วงโฮโลคอสต์ซึ่งนาซีได้ออกกฎเพื่อควบคุมการใช้คำพูดต่าง ๆ โดยเฉพาะ หรือที่เรียกว่า Sprachregelungen โดยกำหนดให้คำว่าสังหารกลายเป็น “การดูแลเป็นพิเศษ” “การดูแลที่เหมาะสม” หรือ “การกวาดล้าง”

3. denial of victim หรือการปฏิเสธว่ามีเหยื่อในเชิงที่ว่าเหยื่อนั้นเป็นสาเหตุให้เกิดอาชญากรรมเอง หรือสมควรจะได้รับผลดังกล่าวแล้ว โดยในกรณีอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นี้ส่วนใหญ่รัฐจะวางเหยื่อไว้ในฐานะผู้ถูกราน หรือเป็นผู้ที่จะทำร้ายหรือวางแผนจะทำร้ายประชากรในฝั่งของผู้ประกอบอาชญากรรม ดังนั้นตนจึงต้องประกอบอาชญากรรมเพื่อป้องกันตัว โดยประชากรในฝั่งของผู้ประกอบอาชญากรรมในหลาย ๆ เหตุการณ์ เช่น ในรวันดา และในหมู่ชาวเชิร์ช มีแนวคิดเช่นว่านี้

4. condemning the condemners หรือการประณามผู้ประณามซึ่งคือกระบวนการที่ชี้ไปที่ความผิดของอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อเอาชนะความต่อต้านภายในของตน ในสถานการณ์ที่เกิดอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เองก็เช่นกัน ผู้ประกอบอาชญากรรมมักเบี่ยงเบนความสนใจจากการวิพากษ์วิจารณ์ต่อการกระทำของตนโดยการยกพฤติกรรมที่น่าสงสัยอื่น ๆ ขึ้นมา เช่น การที่ Adolf Hitler ชักจูงนายทหารระดับสูงเกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวโดยกล่าวว่า “แล้วตอนนี้มีใครบ้างที่พูดถึงการทำลายล้างชาวอัลเบเนีย?”

5. appeal to higher loyalty หรือการอ้างถึงความจงรักภักดีต่อสิ่งที่สูงกว่าโดยการอธิบายว่าเหตุจูงใจนั้นเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ที่ยิ่งใหญ่และสูงส่ง โดยผู้ประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มักมองว่าการกระทำของตนนั้นเป็นไปเพื่อประเทศ ประชาชน เชื้อชาติ และ/หรือความเชื่อ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผล

มาจากการกระตุ้นโดยรัฐหรือโฆษณาชวนเชื่อ เช่น ในกรณีของชาวเซิร์บที่มองว่าตนมิได้ต่อสู้เพื่อปกป้อง
คนของตนเท่านั้นแต่เพื่อปกป้องอารยธรรมตะวันตกจากแนวคิดอิสลาม

อนึ่ง จะเห็นว่าทฤษฎีนี้ค่อนข้างสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านสังคมศาสตร์ของ Kelman ที่ถูก
อธิบายไปแล้วข้างต้น และเช่นเดียวกัน การศึกษาทฤษฎีนี้มีช่องโหว่อยู่ เนื่องจากไม่ได้อธิบายว่าแนวคิดที่
ทำให้ปัจจัยห้ามปรามไม่ให้บุคคลประกอบอาชญากรรมหายไปนั้นถูกสร้างมาได้อย่างไรและมีความ
เปลี่ยนแปลงหรือไม่เมื่อเวลาผ่านไป

สุดท้ายนี้คือทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาที่โด่งดังที่ถูกสร้างมาเพื่ออธิบายอาชญากรรมการฆ่าล้าง
เผ่าพันธุ์โดยเฉพาะนั้นคือทฤษฎีการกระทำร่วมกัน (collective action theory) โดย Hagan และ
Raymond-Richmond ซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในพื้นที่เมืองดาร์ฟัวร์ซึ่ง
เป็นดินแดนทางภาคตะวันตกของซูดาน และมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่อต้านรัฐบาลซึ่งเป็นคน
พื้นเมืองที่เป็นชาวแอฟริกันผิวดำกับฝ่ายรัฐบาลที่เป็นชาวอาหรับที่อาศัยอยู่ภาคเหนือของประเทศอันเป็น
ที่ตั้งของศูนย์กลางการปกครอง โดยการปะทะกันเริ่มมาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 โดยฝ่ายรัฐบาล
ซูดานถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ส่งกองกำลังอาหรับติดอาวุธที่เรียกว่า Janjaweed บุกเข้าจู่โจมและเผาทำลาย
หมู่บ้านในดินแดนดาร์ฟัวร์ โดยการต่อสู้ดังกล่าวส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตแล้วประมาณ 300,000 คน และคนกว่า
2.5 ล้านคนต้องอพยพโยกย้ายถิ่นฐานไปยังค่ายผู้ลี้ภัย (International Center for Transitional Justice
2018) โดยในกรณีนี้ คณะกรรมาธิการไต่สวนของสหประชาชาติมองว่ามิได้เป็นอาชญากรรมการฆ่าล้าง
เผ่าพันธุ์ เพราะไม่เชื่อว่ามี “เจตนาพิเศษ” ที่จะทำลาย “กลุ่ม” เกิดขึ้น (Wald 2007, 627)

Hagan และ Raymond-Richmond ได้ศึกษากรณีศึกษาดังกล่าว โดยใช้ Atrocities
Documentation Survey (ADS) มาสร้างข้อมูลจากการสำรวจผู้ลี้ภัยชาวดาร์ฟัวร์มากกว่า 1,100 คนในค่าย
ผู้ลี้ภัยในประเทศซาอุดีอาระเบีย และเสนอทฤษฎีการกระทำร่วมกันขึ้นเพื่ออธิบายการเกิดอาชญากรรมการฆ่าล้าง
เผ่าพันธุ์ โดยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดของนักสังคมวิทยา Matsueda

ทฤษฎีของ Matsueda นำเสนอแนวคิดเครือข่าย (network) ในสังคมที่มีโครงสร้างที่มีลักษณะปิด
ที่ทำให้รูปแบบการปฏิสังคมถูกจำกัด นำไปสู่กระบวนการสร้างกรอบการกระทำร่วมกัน (collective action
frame) ซึ่งทำให้เกิดการกำหนดต้นตอของปัญหาและหนทางแก้ไขร่วมกันในลักษณะ “พวกเรา” และ “พวก
เขา” ก่อเกิดเป็นเจตจำนงของกลุ่มร่วมกันในการกระทำให้เกิดผลเพื่อประโยชน์ของทุกคน (collective
efficacy) นอกจากนี้ Matsueda ยังระบุถึงหน้าที่พิเศษของตัวละครที่เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายในระดับ
ท้องถิ่นและเชื่อมต่อกับโลกภายนอก โดยมองว่าคนเหล่านี้เป็นบุคคลที่มีความสามารถทางสังคมที่จะทำให้
เกิดผล (social efficacy) ซึ่งมีความสามารถที่จะทำให้คนในกลุ่มเห็นชอบไปในทางเดียวกันได้ทั้งในเรื่อง
เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีการ และขั้นตอนการปฏิบัติการที่เป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Matsueda 2006, 3-33;
Savelsberg 2010, 5-6)

Hagan และ Raymond-Richmond นำทฤษฎีดังกล่าวมาประยุกต์ร่วมกับทฤษฎีระดับมหภาคกับจุลภาค (micro-macro models) ของ Coleman (1990, 243-247) และอธิบายว่าปัจจัยที่จะกระตุ้นอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในพื้นที่ดาร์ฟูร์ ได้แก่ (Pruitt 2014, 3)

1. ในระดับสังคมมหภาคคือการที่พื้นที่เปลี่ยนสภาพเป็นทะเลทรายซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันกันในเรื่องทรัพยากร กอปรกับนโยบายสนับสนุนอาหรับของรัฐบาลชูดาน และแนวคิดเรื่องเผ่าพันธุ์ที่เหนือกว่าซึ่งพุ่งไปที่ชนเผ่าแอฟริกันในพื้นที่ ทำให้เกิดเป็นการวางภาพว่าอีกฝ่ายหนึ่งคือผู้ร้ายและนำไปสู่การแบ่งแยกอัตลักษณ์ระหว่างชาวอาหรับและแอฟริกัน และเกิดเป็นกรอบการกระทำร่วมกัน (collective action frame) ระหว่าง “พวกเรา” และ “พวกเขา” ผลคือเกิดเป็นกลุ่ม Fur Jebel Masaleit และ Zaghawa ของชาวแอฟริกัน และกลุ่ม Janjaweed รวมถึงกองกำลังทหารชูดานของชาวอาหรับ

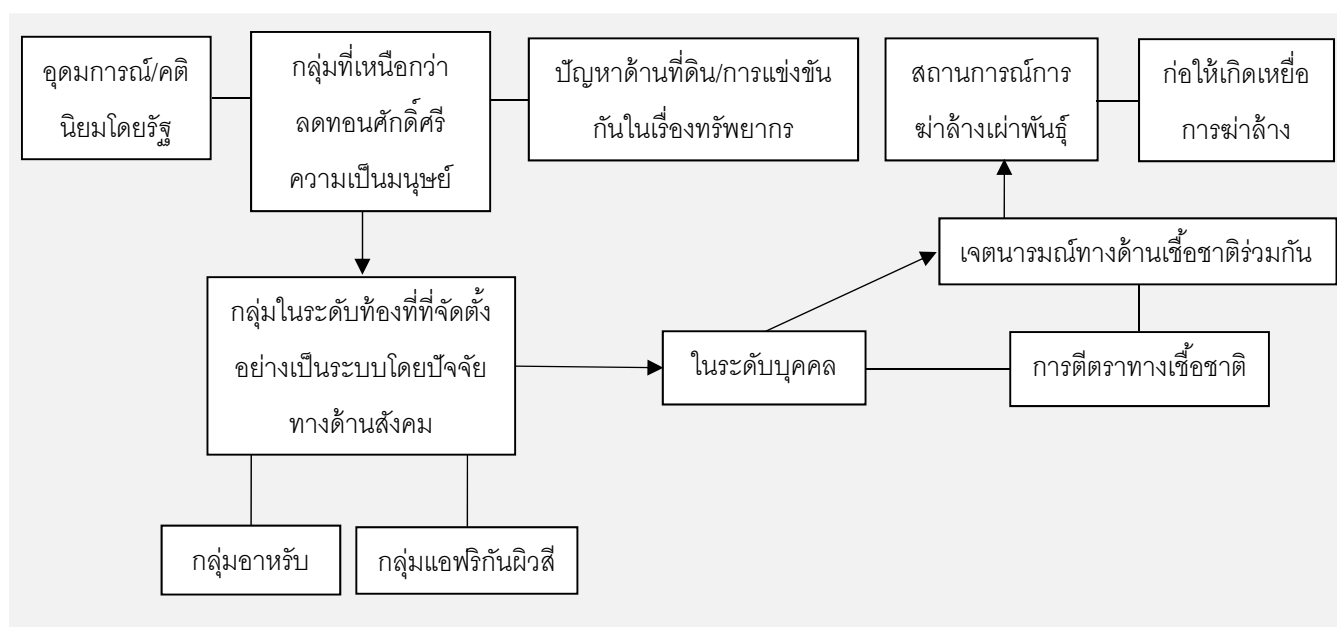
2. แรงจูงใจทางด้านเชื้อชาติในระดับมหภาคข้างต้นนั้นก่อให้เกิดการกระทำในระดับจุลภาคโดยบุคคลในพื้นที่ที่มี “ความสามารถทางสังคมที่จะทำให้เกิดผล” (social efficacy) ในระดับสูงจะทำหน้าที่สำคัญในการเป็นจุดเชื่อมต่อทั้งทางด้านอุดมการณ์และทรัพยากรระหว่างรัฐบาลและกองกำลังทหาร เช่น Musa Hilal ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการติดต่อระหว่างรัฐบาลและกลุ่ม Janjaweed

3. บุคคลสำคัญเช่น Hilal นั้น นอกจากจะเป็นสะพานเชื่อมต่อด้านอุดมการณ์และอาวุธยุทธโศปกรณ์แล้ว ยังมีส่วนในการสร้างกระบวนการปลูกฝังแนวคิดการตีตราเชื้อชาติ ผ่านการตั้งฉายา การสาปแช่ง การกดขี่เหยียดกดต่ำลง กระบวนการดังกล่าวจะพัฒนาแนวคิด แรงจูงใจ และการกระทำจากระดับส่วนบุคคล เป็นเจตนารมณ์ทางด้านเผ่าพันธุ์ร่วมกัน (collective racial intent)

4. เจตนารมณ์ดังกล่าวพัฒนากลับมาสู่ระดับมหภาคอย่างมีแบบแผน เช่น การกวาดล้างเชื้อชาติ การทำให้เป็นเหยื่ออาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

สำหรับแผนผังซึ่งอธิบายทฤษฎีการกระทำร่วมกันโดย Hagan และ Raymond-Richmond เป็นไปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ทฤษฎีการกระทำร่วมกันโดย Hagan และ Raymond-Richmond

ทฤษฎีนี้ได้นำมาใช้เพื่อปิดช่องว่างของทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวถึงด้านต้น กล่าวคือมีความพยายามในการอธิบายว่าทำไมบุคคลต่าง ๆ ถึงเลือกที่จะประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ มีการพิจารณาบริบทหรือพัฒนาการต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดการประกอบอาชญากรรมหรือที่ทำให้ปัจจัยห้ามปรามไม่ให้บุคคลประกอบอาชญากรรมหายไป มีการอธิบายว่าอัตลักษณ์ของเหยื่อถูกสร้างมาได้อย่างไร มีการให้คำอธิบายเกี่ยวกับบทบาทของ “กลุ่ม” และสาเหตุที่ที่คนทั่วไปมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปอย่างฉับพลัน

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีของ Hagan และ Raymond-Richmond นั้นถูกวิพากษ์ว่าสามารถนำไปใช้ได้แค่กับกรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ด้วยเหตุทางเชื้อชาติเท่านั้น มีลักษณะเฉพาะกับสถานการณ์ของดาร์ฟูร์เกินไป ไม่ได้พิจารณาถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมโดยรัฐและโดยองค์กร ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับอาชญากรรมโดยรัฐและอาชญากรรมองค์กรถูกละเลยไปในการกำหนดกรอบทฤษฎี (Pruitt 2014, 11) ทั้งนี้ทฤษฎีดังกล่าวได้ถูกนำไปพิสูจน์และปรับใช้เพื่ออธิบายเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในพื้นที่อื่น ๆ ด้วย เช่น Pruitt (2015, 1-18) นำกรณีศึกษาที่อาจเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่เกิดในศตวรรษที่ 20 จากหลาย ๆ ทวีปมาปรับใช้กับทฤษฎีการกระทำร่วมกัน แต่กลับพบว่าไม่มีเพียงกรณีที่สนับสนุนทฤษฎีดังกล่าว ได้แก่ แอลเบเนีย รวันดา บุรุนดี และติมอร์ตะวันออก แต่ยังมีอีกหลายกรณีที่ปฏิเสธทฤษฎีดังกล่าว โดย Pruitt สรุปว่าจากการศึกษาพบว่าอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นไม่ใช่ปรากฏการณ์ทางสังคมตามแบบ ทุกเหตุการณ์ล้วนมีรายละเอียดเฉพาะของตนเอง แม้จะมีบางองค์ประกอบเหมือนกันก็ตาม

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้หรือสร้างขึ้นเพื่ออธิบายสาเหตุของการประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นจะยังไม่มีทฤษฎีใดที่ได้รับการยอมรับโดยชุมชน โดยในช่วงแรกนั้นมองว่าการประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็นการกระทำของคนที่สามารถควบคุมตนเองได้ต่ำ แต่ต่อมาพบว่าอาชญากรรมของอาชญากรรมดังกล่าวนั้นมิได้เป็นผู้ควบคุมตนเองได้ต่ำเสมอไป อีกทั้งการควบคุมตนเองได้น้อยนั้นยังเกิดขึ้นโดยฉับพลันมิใช่ลักษณะที่ติดตัวมาตามทฤษฎี ต่อมาจึงมีการศึกษาทฤษฎีอื่น ๆ เพื่อนำมาอธิบาย เช่น การนำเอาทฤษฎีเทคนิคการแก้ตัวมาอธิบายซึ่งทฤษฎีดังกล่าวแสดงถึงรูปแบบแนวคิดของผู้กระทำผิดที่มีต่อเหยื่อที่ทำให้ปัจจัยห้ามปรามไม่ให้บุคคลประกอบอาชญากรรมหายไปและทำให้สามารถกระทำผิดได้โดยไม่ลังเล อย่างไรก็ตามแม้ตามทฤษฎีนี้กลวิธีการแก้ตัวนั้นจะสามารถสะท้อนมุมมองของผู้กระทำผิดได้แต่กลับมิได้อธิบายว่ากลวิธีการแก้ตัวนั้นมีที่มาอย่างไร นอกจากนี้แม้แต่ทฤษฎีการกระทำร่วมกันที่ถูกสร้างมาเพื่อที่จะอธิบายอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์โดยเฉพาะยังคงถูกโต้แย้งเช่นกันว่าไม่สามารถนำไปปรับใช้กับกรณีอื่น ๆ นอกเหนือจากดาร์ฟูร์ได้ ทั้งนี้ทฤษฎีดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงกระบวนการที่ปัจจัยทางสังคมในเชิงมหภาคที่ส่งผลต่อกลุ่มคนในระดับจุลภาคและนำไปสู่การกระทำและการกำหนดเจตจำนงร่วมกันในการประกอบอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ผ่านบุคคลที่มีประสิทธิภาพทางสังคม

อย่างไรก็ดี แม้ยังไม่เป็นที่ยุติแต่แนวคิดและทฤษฎีที่ถูกศึกษาในเบื้องต้นนั้นก็เป็นคุณูปการต่อเสริมสร้างความเข้าใจในสาเหตุและแบบแผนของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็นอย่างมาก โดย

ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของอาชญากรรมที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่าง “กลุ่ม” ซึ่งอาจจะกระทำโดยคนธรรมดาที่กระทำการร่วมกันเพื่อที่จะแสดงถึง “ความโกรธที่ถูกต้อง” โดยมักเชื่อว่าเหื่อนั้นเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาทั้งหลาย อีกทั้งปัจจัยทางด้านสังคมที่ก่อให้เกิดเป็นเจตจำนงร่วมกันในการกระทำผิด โดยมีที่มา เช่นจากการโฆษณาชวนเชื่อ หรือเมื่อสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจไม่มั่นคง โดยมีทั้งปัจจัยในเชิงมหภาค ที่ก่อให้เกิดผลในระดับจุลภาคก่อนจะส่งผลให้เกิดเป็นการประกอบอาชญากรรม

สรุป

แม้อาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นจะถูกเรียกว่าเป็น “ที่หนึ่งในบรรดาอาชญากรรมทั้งหลาย” แต่การศึกษาประเด็นดังกล่าวยังถูกจำกัดอยู่แค่ในมุมมองทางนิติศาสตร์ หนึ่งในคำนิยามที่ใช้กันอย่างแพร่หลายเช่นคำนิยามตามอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและลงโทษอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้ถูกวิพากษ์ว่ามีลักษณะที่จำกัดเกินไป เน้นไปที่การทำลายล้างทางด้านร่างกายและทางชีวภาพ ไม่ครอบคลุมการทำลายล้างกลุ่มในรูปแบบอื่น ๆ และไม่ได้รวมกลุ่มทางการเมืองและทางสังคมไว้ในกลุ่มเหยื่ออาชญากรรม ทำให้แม้ในมุมมองหนึ่งจะเป็นการจำกัดให้ “ที่หนึ่งในบรรดาอาชญากรรมทั้งหลาย” นั้นถูกจำกัดเพียงอาชญากรรมที่รุนแรงมากพอที่จะเข้าบทนิยามทางกฎหมายได้ แต่ในอีกมุมมองหนึ่งกลับทำให้อาชญากรรมที่ได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในอาชญากรรมที่เลวร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์ไม่สามารถถูกดำเนินคดีหรือถูกพิจารณาว่าเป็นอาชญากรรมดังกล่าว นอกจากนี้ด้วยความที่ถูกมองว่าเป็น “ที่หนึ่งในบรรดาอาชญากรรมทั้งหลาย” ที่สร้างมลทินต่ออาชญากรรมหนักหนาที่สุดยังทำให้การดำเนินคดีภายใต้อาชญากรรมดังกล่าวต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับการถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองในกระบวนการยุติธรรม ข้ออคติในส่วนของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ความคาดหวังของเหยื่อ และทัศนคติของผู้กระทำผิด โดยเมื่อมองกับปัญหาในด้านประสิทธิภาพการดำเนินคดีของศาลระหว่างประเทศแล้ว ทำให้มีการโต้แย้งและนำเสนอว่าการศึกษาอาชญากรรมดังกล่าวสมควรถูกจำกัดอยู่ในมุนนิติศาสตร์เท่านั้น แต่ควรถูกบูรณาการร่วมกับทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาซึ่งมีเครื่องมือที่สามารถใช้ในการศึกษาสาเหตุการประกอบอาชญากรรมรูปแบบต่าง ๆ อยู่แล้ว เพื่อให้สามารถหยิบมาใช้เป็นมาตรการเชิงป้องกันที่ครอบคลุมลักษณะของอาชญากรรมดังกล่าวอย่างครบถ้วนโดยแท้จริง

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่ได้มีการนำมาเสนอมานั้น มีทั้งทางสังคมศาสตร์ที่สามารถปรับเข้ากับทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาได้ และทางด้านอาชญาวิทยาที่มีการศึกษาในหัวข้ออาชญากรรมดังกล่าวโดยเฉพาะ ในทางสังคมศาสตร์มีการศึกษาอยู่หลายมุม ทั้งที่มองว่าอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มีสาเหตุมาจากปัจจัยทางด้านสังคมและโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ จากความกดดันทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ความปลอดภัย อิทธิพลของโครงสร้างองค์กรทางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และที่มองว่ามีสาเหตุมาจากการตัดสินใจโดยผู้กระทำผิดอย่างมียุทธศาสตร์เอง รวมถึงแนวคิดที่ว่าอาชญากรรมเหล่านี้เกิดมาจากการสร้างอัตลักษณ์ของเหยื่อในหมู่ผู้ประกอบ

อาชญากรรมซึ่งนำไปสู่การแบ่งแยกเป็นพวกเขา/พวกเรา โดยกรณีเหล่านี้สามารถปรับเข้ากับทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาที่ใช้ศึกษาสาเหตุการกระทำผิดได้ แต่ในทุกทฤษฎีล้วนมีช่องโหว่ที่ทำให้การอธิบายสาเหตุของการกระทำผิดไม่รอบด้านหรือไม่ลึกซึ้งเพียงพอ เช่น ขาดการอธิบายว่าทำไมบุคคลต่าง ๆ ถึงเลือกที่จะประกอบอาชญากรรม การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในสถานการณ์เช่นว่าขาดการศึกษาบริบทอื่น ๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดอาชญากรรม มิได้อธิบายว่าอัตลักษณ์ของเหยื่อถูกสร้างมาได้อย่างไร เป็นต้น

ในส่วนของการศึกษาโดยมีฐานมาจากทฤษฎีทางอาชญาวิทยานั้นมีทั้งที่เชื่อว่าเป็นเพราะอาชญากรรมมีความควบคุมตนเองต่ำ ปัจจัยห้ามปรามไม่ให้อาชญากรประกอบอาชญากรรมถูกทำให้หายไป โดยผ่านเทคนิคการแก้ตัว (neutralization theory) หรือการอธิบายผ่านทฤษฎีการกระทำร่วมกัน (collective action theory) ที่ถูกสร้างมาเพื่ออธิบายอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์โดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ไม่มีทฤษฎีใดที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายเช่นกัน โดยมีเหตุผล ได้แก่ ทฤษฎีควบคุมตนเองต่ำนั้นมิได้มีการให้คำอธิบายเกี่ยวกับบทบาทของ “กลุ่ม” และสาเหตุที่ที่คนทั่วไปมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปอย่างฉับพลัน ทฤษฎีเทคนิคการแก้ตัว (neutralization theory) มิได้อธิบายว่าแนวคิดที่ทำให้ปัจจัยห้ามปรามไม่ให้บุคคลประกอบอาชญากรรมหายไปนั้นถูกสร้างมาได้อย่างไร และทฤษฎีการกระทำร่วมกันมีลักษณะเฉพาะกับสถานการณ์ของดาร์ฟัวร์เกินไปและไม่ได้พิจารณาถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมโดยรัฐและโดยองค์กร ทั้งนี้แม้ทฤษฎีต่าง ๆ ยังคงรอคอยการพัฒนาต่อไปเพื่อให้สามารถถูกนำมาอธิบายสาเหตุเบื้องหลังการก่ออาชญากรรมที่เลวร้ายดังกล่าวได้ และสามารถป้องกันแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ แต่การศึกษาในเบื้องต้นนั้นก็เป็นอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้าใจถึงสาเหตุและแบบแผนของอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็นอย่างมาก ทั้งในระดับจุลภาค บทบาทของ “กลุ่ม” มุมมองต่อเหยื่อ ปัจจัยทางด้านสังคมที่ก่อให้เกิดเป็นเจตจำนงร่วมกันในการกระทำผิด และที่มาของแนวคิดดังกล่าวซึ่งส่งผลให้เกิดการประกอบอาชญากรรมในระดับมหภาค

References

- Alvarez, Alaxander. 2009. **"Genocidal Crimes (Key Ideas in Criminology)."** Taylor and Francis. Kindle Edition.
- Anderson, Kjell. 2011. "The Dehumanisation Dynamic: A Criminology of Genocide." PhD diss., Irish Centre for Human Rights, National University of Ireland. Accessed February 10, 2019. <https://aran.library.nuigalway.ie/bitstream/handle/10379/2246/Kjell%20Anderson%20PhD%20Thesis.pdf?sequence=1>.
- BBC. 2014. "Rwanda Genocide: 100 Days of Slaughter". Accessed February 10, 2019. <https://www.bbc.com/news/world-africa-26875506>.
- Brannigan, Augustine, and Kelly. H. Hardwick. 2003. "Genocide and General Theory." In **Control Theories of Crime and Delinquency**, edited by C. L. Britt and M.R. Gottfredson, 109-131. New Brunswick, New Jersey: Transaction.
- Chiot, Daniel, and Clark McCauley. 2010. **Why Not Kill Them All?: The Logic and Prevention of Mass Political Murder**. Princeton University Press.
- Day, L. Edward, and Margaret Vandiver. 2000. "Criminology and Genocide Studies: Notes on What Might Have Been and What Still Could Be." **Crime, Law and Social Change** 34: 43-59.
- DiPietro, Stephanie M. 2016. "Criminology and War: Where Are We Going and Where Have We Been?" **Sociology Compass** 10(10): 839-848.
- Fein, Helen. 1979. **Accounting for Genocide: National Responses and Jewish Victimization during the Holocaust**. New York: The Free Press.
- Hagan, John, and Wenona Rymond-Richmond. 2009. **Darfur and the Crime of Genocide**. New York, NY: Cambridge University Press.
- Hansler, Jennifer. 2018. "House Says Myanmar Crimes against Rohingya Are Genocide." **CNN**. Accessed February 10, 2019. <https://edition.cnn.com/2018/12/13/politics/house-resolution-myanmar-genocide/index.html>.
- Hiebert, Maureen S. 2013. "Questioning Boundaries: What's Old and What New in Comparative Genocide Theory." In **Genocide Matters: Ongoing Issues and Emerging Perspectives**, edited by J. Apsel and E. Verdeja. New York: Routledge.
- Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar (IIFFM). 2018. "Report of the Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar." Advance edited version.

- Human Rights Council 39th Session. A/HRC/39/64. https://ap.ohchr.org/Documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/39/64.
- International Center for Transitional Justice. 2018. "Sudan." Accessed February 10, 2019. <https://www.ictj.org/our-work/regions-and-countries/sudan>.
- International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY). 2018. "ICTY Remembers: The Srebrenica Genocide 1995-2015." Accessed February 10, 2019. <https://www.irmct.org/specials/srebrenica20>.
- . 2017. "ICTY Convicts Ratko Mladić for Genocide, War Crimes and Crimes against Humanity." Accessed February 10, 2019. <http://www.icty.org/en/press/icty-convicts-ratko-mladi%C4%87-for-genocide-war-crimes-and-crimes-against-humanity>.
- Kelman, Herbert C. 1973. "Violence without Moral Restraint: Reflections on the Dehumanization of Victims and Victimizers." *Journal of Social Issues* 29(4): 25-61.
- "Kham Tatsin Prawattisat 2 Phunam Khamen Daeng 'Khiao Samphan - Nuan Chia' Phid Than Kha Lang Phaophan." [A Historical Judgment against Two Khmer Rouge Leaders 'Khieu Samphan - Nuon Chea' for Committing Genocide]. 2018. *Thaipost*, November 16, 2018. <https://www.thaipost.net/main/detail/22096> (in Thai)
- Krit Satidwattananon. 2010. "Kotmai Atyakam To Manutsayachat: Praden Phuenthan Thang Kotmai." [Crimes against Humanity: Basic Legal Issues]. *OK Nation* (blog), April 19, 2012. <http://oknation.nationtv.tv/blog/polkrisd/2012/04/19/entry-1>. (in Thai)
- Lemkin, Raphael. 1944. *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress*. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.
- Maier-Katkin, Daniel, Daniel P. Mears, and Thomas J. Bernard. 2009. "Towards a Criminology of Crimes against Humanity." *Theoretical Criminology* 13(2): 227–255.
- Matsueda, Ross L. 2006. "Differential Social Organization, Collective Action, and Crime." *Crime, Law and Social Change* 46(1-2): 3–33.
- McEvoy, Kieran. 2007. "Beyond Legalism: Towards a Thicker Understanding of Transitional Justice." *Journal of Law and Society* 34(4): 411–440.
- "'Nazi Sueksa' Tiphae Atyakam To Manutsayachat Hitler Khuen Su Amnat Phro Khon Buea Prachathippatai." ["Nazi Studies" An Explanation of Crime against Humanity, Hitler's

- Rise to Power When People Bored of Democracy]. 2017. **Prachatai**, March 11, 2017.
<https://prachatai.com/journal/2017/03/70525>. (in Thai)
- Perry, Barbara. 2003. "Accounting for Hate Crime: Doing Difference." In **Hate and Bias Crime: A Reader**, edited by Barbara Perry, 97–109. London: Routledge.
- Pruitt, William R. 2014. "How Criminology Can Engage in the Theorizing on Genocide?" **International Journal of Criminal Justice Sciences** 9(1): 1-15.
- . 2015. "Testing Hagan and Rymond-Richmond's Collective Action Theory of Genocide." **Global Crime** 16(1): 1-18.
- Roberts, Paul, and Nesam McMillan. 2003. "For Criminology in International Criminal Justice." **Journal of International Criminal Justice** 1(2): 315-338.
- Savelsberg, Joachim J. 2010. **Crime and Human Rights: Criminology of Genocide and Atrocities**. London: Sage.
- Siegel, Larry J. 2011. **Criminology: The Core**. 5th ed. Stamford: Cengage Learning.
- Smeulers, Alette, and Lotte Hoex. 2010. "Studying the Microdynamics of the Rwandan Genocide." **The British Journal of Criminology** 50(3): 435-454.
- Staub, Ervin. 1999. "The Roots of Evil: Social Conditions, Culture, Personality, and Basic Human Needs." **Personality and Social Psychology Review** 3(3): 179–192.
- . 2011. **Overcoming Evil: Genocide, Violent Conflict and Terrorism**. Oxford: Oxford University Press.
- . 2012. "The Roots and Prevention of Genocide and Related Mass Violence." In **The Slippery Slope to Genocide: Reducing Identity Conflicts and Preventing Mass Murder**, edited by Mark Anstey, Paul Meerts and I. William Zartman. New York: Oxford University Press.
- Thailand. Ministry of Foreign Affairs, Department of ASEAN Affairs. n.d. "Genocide." Accessed November 10, 2018. <http://www.mfa.go.th/asean/th/ code?c=g>. (in Thai)
- United Nations Office on Genocide Prevention and the Responsibility to Protect. 2018. "Crimes against Humanity: Background." Accessed February 10, 2019. <https://www.un.org/en/genocideprevention/crimes-against-humanity.shtml>
- Valentino, Benjamin. 2004. **Final Solution: Mass Killing and Genocide in 20th Century**. NY: Cornell University Press.

- Vianney-Liaud, Mélanie. 2014. "Emerging Voices: Controversy on the Definition of the Cambodian Genocide at the ECCC." Accessed February 10, 2019. <http://opiniojuris.org/2014/08/20/emerging-voices-controversy-definition-cambodian-genocide-eccc>.
- Wald, Patricia M. 2007. "Genocide and Crimes against Humanity." *Global Studies Law Review* 6(3): 621-633.
- Waller, James. 2007. **Becoming Evil: How Ordinary People Commit Genocide and Mass Killing**. 2nd ed. New York: Oxford University Press.